

racionalnom pokušaju uma. Dakako, izlaganje srodnih gledišta zahtijeva veliki napor, sadržajni kao i formalni, oblikovni, pa pred prevoditeljem stoji dodatni izazov razumijevanja i pravilnog prenošenja teksta. Antički tvorac latinskog filozofskog nazivlja i vrstan znalac grčkog jezika, Marko Tulije Ciceron, smatrao je uputnim u borbi s teškim zadatkom prevođenja upozoriti: "Pa ipak pogledaj nije li – ako ja ne razumijem što Epikur kaže, premda, kako se čini, izvrsno poznajem grčki jezik – neka krivica do onoga koji govori tako da ga ne razumijemo" (*De finibus bonorum et malorum*, II, 5). Nikola Kuzanski, bez sumnje, želi govoriti tako da ga razumijemo; njegovo djelo namijenjeno je javnosti, iako ga možda formalno nije doradio, pa je tako izostavio naslove triju knjiga na koje se rasprava *O učenom neznanju* dijeli. Tim više raste odgovornost priređivača i prevoditelja, koji su se u radu pomagali izdanjima uglavnom s engleskog i njemačkog govornog područja. Smatrali su potrebnim što dosljednije pratiti latinski izvornik, ali to katkad zna stvoriti teškoće čitateljima koji ne pripadaju filozofskim krugovima. Čini se stoga da bi bilo opravdano rabiti slobodniji prijevod, bliži govoru kojim se svakodnevno služimo, pri čemu su moguće i morfološke promjene, odnosno upotreba pridjeva umjesto imenica.

Primjerice, umjesto izraza "prijašnjost" i "potonjost" (*prioritas... posterioritas*, str. 105) prirodnije djeluje: "prijašnje" i "potonje", potom umjesto "apsolutna najvećost" (*maximitas absoluta*, str. 183) preferirali bismo "apsolutno najveće", te "najveće savršenstvo" umjesto "najvećost savršenosti" (*maximitas... perfectionis*) (str. 203). S druge strane, u prijevodu su zadržani izrazi *hyle* (str. 155), kontigentno (potpogl. 139 i prije), supstancija (str. 165), emanacija (str. 197), akcidentalno (str. 203). U "Rječniku značajnih pojmova" na kraju knjige pak, latinska *entitas* prevodi se samo kao "bičevnost", dok u tekstu susrećemo i prijevod "bičevitost" (tako na str. 195 i str. 229; prevoditelji su iskreno priznali u bilješci na str. 243 da je "*entitas* tvrd orah za prevođenje i razumijevanje").

Ova zapažanja opravdava i pravilno mišljenje urednice da je "svaki prijevod nužno već

i interpretacija" (str. 62). Urednično "Pojašnjenje najznačajnijih pojmova Kuzančeve filozofije" (str. 49-57), uz korisnu bilješku prevoditelja o nizu iskušenja koja su vrebala u prevođenju zahtjevnog teksta, nesumnjivo olakšavaju pristup zainteresiranom čitatelju. Ukažemo li na evidentno postojeću vezu između ovog mislioca, najavljiivača renesansne "pobožne filozofije", i našeg Ivana Stojkovića, nesumnjivo će nam njegovo djelo postati još zanimljivije i korisnije. I interpretativno bliže.

Relja Seferović

Keith Jenkins, *Promišljanje historije*. Zagreb: Srednja Europa, 2008., 107 str.

U izdanju nakladničke kuće Srednja Europa iz Zagreba krajem 2008. godine objavljena je knjiga britanskoga povjesničara Keitha Jenkinsa *Promišljanje historije*, čiji su recenzenti Zrinka Blažević i Zvezdana Sikirić Assouline, dok je prijevod uradila Snježana Koren. Knjiga je napisana esejističkim načinom pripovijedanja, a sam autor u uvodu (9-15) naglašava da je prvenstveno namijenjena studentima koji počinju proučavati povijest kao znanost. Također, cilj knjige je pomoći u razvoju vlastitog shvaćanja o povijesti kako bi se dobila kontrola nad vlastitim diskursom, odnosno razmišljanjem o povijesnim događajima. Knjiga je podijeljena na tri poglavlja.

U prvom dijelu knjige, "Što je historija?" (16-47), autor nastoji odgovoriti na pitanje što je historija u teoriji a što u praksi, te daje definiciju povijesti kao znanosti. Naime, prema autoru, historija je jedan od različitih diskursa o fizičkom svijetu u kojem živimo, a ti diskursi ne stvaraju svijet, ali ga određuju. Onaj dio svijeta koji je predmet historijskog istraživanja jest prošlost. Razliku između prošlosti i historije važno je razumjeti zbog nekoliko razloga. Naime, prošlost čine događaji koji su se jednom dogodili i više se neće ponoviti, dok je historija ono što nastaje dok povjesničari istražuju događaje iz prošlosti. Također, u razumijevanju

historije bitno je čitanje teksta koji je povjesničar napisao o tome, a posljednji aspekt toga je razmišljanje o prošlosti na način da kao činjenicu trebamo uzeti u obzir i nezastupljenost marginalnih grupa o kojima, na primjer, srednji vijek nije ništa ili veoma malo zabilježio u pisanim dokumentima. Povjesničari konstruiraju analitičke i metodološke alate kako bi iz dokumenata koji ne raspolažu s većim brojem podataka oblikovali svoje načine čitanja i govora o njemu (diskurs). Autor naglašava kako ni jedan povjesničar ne može obraditi niti ponovno oživjeti cjelokupan tijek nekog povijesnog događaja, te da nijedan povjesničarski prikaz nikada u potpunosti ne korespondira s prošlošću i ne može vratiti prošlost onakvu kakva je bila, jer ona nije postojala u obliku povijesti, već događaja. Stoga je, ističe autor, povjesničar koji piše o nekom događaju u prošlosti u ulozi pripovjedača. Na pitanje *što je historija?* autor upozorava da odgovor treba dati pitanje *kome služi historija?*, jer povijest ne smije biti u službi neke ideologije, već objektivnog prikazivanja činjenica o nekom događaju. Kako izgleda bavljenje poviješću u praksi, autor navodi vještine i alate kojima se povjesničar služi u svom istraživanju. Naime, povjesničar posjeduje znanje o procedurama kojima provjerava vjerodostojnost dokumenata (izvora).

U drugom dijelu, "O istini u povijesnim događajima" (49-90), autor postavlja pitanje možemo

li spoznati povijesne činjenice (na primjer datumi) ili je historija "samo interpretacija"? Naime, ako je historija interpretacija koju pišu povjesničari, tada je upravo historiografija ono od čega se sastoji istinito proučavanje povijesti. O pristranosti u povijesti autor govori da ona ima smisla samo ako se koristi za prikazivanje objektivnosti. U istom poglavlju autor iznosi važnost primarnih izvora. Naime, u primarne izvore spadaju autentični dokumenti koji daju sliku društva nekog vremena te potiču na razmišljanje o ljudima i događajima sa stajališta njihovog poimanja svijeta i vremena kojima su pripadali.

U trećem poglavlju, "Bavljenje historijom u postmodernom svijetu" (91-107), autor sagledava u kojoj se mjeri poimanje povijesti shvaća u svijetu danas, nazivajući ga postmodernim vremenom te utvrđuje da se povijest, unatoč pojavi razvoja brojnih historijskih žanrova, mora temeljiti na poticanju diskursa, dakle potrebno je razumjeti prošlost koju se istražuje.

Ova je knjiga zanimljiva po svojem esejističkom načinu pisanja o poimanju povijesne znanosti i pristupu povijesnom istraživanju, kako za one koji se tek susreću s historiografijom, tako i za one koji se povijesnoznanstvenim istraživanjem već bave.

Božena Glavan